
Mearsheimer, J. J. (2018, June 5). Can China Rise Peacefully? Retrieved from <https://nationalinterest.org/commentary/can-china-rise-peacefully-10204>

Soğuk Savaş sonrası birçok kesim dünyanın artık tek kutuplu (unipolar) olduğunu düşündü. Yani Amerika'nın dünyadaki tek super güç olduğu sıklıkla ima ediliyordu. Fakat Mearsheimer bu yoruma katılmaz. Her ne kadar Amerika en güçlü aktör olsa da, Rusya ve Çin ayrıca büyük güçtür, fakat Amerika'dan daha güçsüztürler.

A.B.D. soğuk savaştan önce rakiplerinin gücünü azaltmak ve üstün bir konumda olmak için Japon İmparatorluğu, Nazi Almanyası ve Sovyetler Birliği ile güç mücadelesine girdi ve bu mücadeleleri kazandı. Fakat 1990 sonrası, daha güçsüz devletlerle savaştı. Körfez Savaşı (1991), Bosna (1995), Kosova (1999) Afghanistan ve Irak A.B.D'nin kendi gücünü gösterdiği örneklerdir. A.B.D. başka devletlerin kendisini engellemeyeceği düşüncesiyle görece küçük devletlere daha rahat müdahale edebildi.

Fakat Çin'in yükselişi bu durumu değiştirmektedir. Yani A.B.D.'yi geçmişte engelleyemeyen ve görece daha güçsüz olan büyük devletlerden biri, yani Çin ekonomik ve askeri olarak potansiyel bir rakip olarak A.B.D'nin karşısına çıkmaktadır. Hala tam olarak A.B.D'nin karşısında, onunla eşit olan bir güç yoktur. Fakat Çin'in iktisadi ve askeri gelişme ritmi potansiyel bir çatışma ihtimalini arttırmaktadır.

Bu çatışma potansiyelini Mearsheimer kendi uluslararası ilişkiler teorisine başvurarak analiz etmektedir. Teorik analiz için esas aldığı temel nokta bugünün ampirik gerçekliği değil, gelecekte Çin'in çok daha fazla güçlenmesi durumunda, yani uzun vadede çatışma potansiyelini analiz etmek ve devlet davranışını tahmin etmektir. Çünkü bugünün ampirik gerçekliği bize yeteri kadar tahmin gücü kazandırmaz. A.B.D. ile Çin arasında -her ne kadar gerilimler varsa da- bugün bir savaş yok, ayrıca Çin bir çok alanda mevcut çok taraflı kurumlarla da çalışmaktadır. Çatışmadan kaçınmaktadır.

Yani Mearsheimer bugünün gerçekliğinden yola çıkarak değil, **uzun vadede Çin'in gücünü çok fazla arttıracacağı bir durum için tahmin yürütmektedir.** Çin'in yükselişini bir anlamda kendi teorisinin uygulama alanı olarak ele almaktadır. ***Büyük güç mücadelesi -Çin'in gücünü çok daha fazla arttırması durumunda- hangi doğrultularda ilerleyebilir? Bunu nasıl tahmin edebiliriz? Çin barış bir biçimde gücünü arttırabilir mi?***

Burada uzun vadede "Çin'in gücünü fazlasıyla arttırması" demek, Çin'in kendi bölgesine hegemon güç olması anlamına gelir. Yani Rusya'ya, Güney Kore'ye ve diğer devletlere karşı tek super güç olması demektir. Bunun sebebini Mearsheimer aşağıdaki şekilde açıklamaktadır.

Mearsheimer'ın Realizminin Çin'in Yükselişi Hakkındaki Tahminleri

Mearsheimer büyük güçlerin mücadelesini analiz ederken kendi **saldırgan realist teorisinden** yola çıkar. Mearsheimer (2001) makalesinde altını çizdiği gibi eğer bir güç hegemon olmak istiyorsa ilk önce kendi bölgesinde kendisini güvende hissetmelidir. Yani Çin,

1. A.B.D.'nin yaptığı gibi ilk önce kendi bölgesinde hegemon olmak isteyecektir. Bu durumda A.B.D. ise Çin'in kendi bölgesini domine etmemesi için elinden geleni yapacaktır. Dahası Çin'e komşu devletler de Çin'in kendisini domine etmemesi için elinden geleni yapacak, yani Çin'i dengelemek için A.B.D ile işbirliği yapacaktır. Örneğin bugün Rusya'yı A.B.D.'nin ezeli ve ebedi düşmanı olarak görmek çok klasik bir tutumdur. Fakat büyük güç mücadelesinde, dahası Mearsheimer'in realist öncülleri Rusya'nın A.B.D. tarafında yer alabileceğini öngörmektedir.
2. Sonrasında ise başka bölgelerdeki hegemon güçlerin arka bahçesine sızmak isteyecek ve onu (A.B.D.) rahatsız edecektir.

Çünkü iki hegemon güç dünyanın belli bölgeleri ve devletlerini domine den iki gücün var olması demektir. Bu durumda **güvenlik ikilemi** ve onun super güçler üzerindeki etkisi fazlasıyla artacaktır. Bir güvenlik ve silahlanma yarışı muhtemeldir. Bunun sebeplerini aşağıdaki teorik öncüllere göre açıklayabiliriz.

Mearsheimer realizminin beş öncülü:

1. **Anarşi** uluslararası systemin en önemli özelliklerinden biridir. Uluslararası system anarşiktir. Yani mevcut hükümetlerin üzerine hükmetme gücüne sahip bir güç yoktur.
2. Her güçlü ya da büyük devletin **saldırgan bir kapasitesi** mevcuttur (offensive capability)
3. Devletler diğer devletlerin niyetlerini asla tam olarak bilemezler. Bu durum bir devletin niyetinin sürekli diğer devlet ile ilgili düşmance olduğunu ima etmez. Fakat hangi oranda düşmanlık beslediğini asla tam anlamıyla bilemeyiz. (**uncertainty**)
4. Devletlerin birinci amacı **hayatta kalmaktır**. Bu durum devletlerin güvenliği öncelediğini de varsayar (survival)
5. Büyük güçler **rasyoneldir**. Nasıl hayatta kalacaklarına dair akıl yürütürler ve hesap yaparlar. Başka devletlerin atacağı ya da attığı adımları gözeter ve ona göre konumlanırlar (**rational actor**)

Yukarıdaki varsayımlar devletlerin belli bir şekilde davranacağına dair ipuçları verir. Örneğin her devlet diğer devletlerin kendisine saldırma ihtimalini gözetir. Belirsizlik ve anarşi, bir anlamda devletlerin hayatta kalmalarının en önemli yolunun güçlenmekten geçtiğini dikte eder. Devletler bu anlamda güç hiyerarşinin en üstünde yer alarak hegemon olmak ister. Fakat, bütün dünya devletlerinin davranışları üzerinde söz sahibi olmak çok zordur, yani küresel hegemon olmak bir anlamda imkansızdır¹. Bu sebeple devletler öncelikle kendi bölgelerinde hegemon

¹ Bu imkansızlığın ya da zorluğun temelini anlamak için *The Tragedy of Great Power Politics* (2001) kitabının ilgili bölümlerine bakılabilir.

olmak ister; komşu devletlerden gelen tehlike bu şekilde iyice azalır. Fakat dünyanın başka bölgelerinde örneğin Asya-Pasifikte bir süper gücün ortaya çıkması A.B.D. için bir tehdittir çünkü bu durum küresel-bölgesel bir rakibin varlığı anlamına gelir, dahası böyle bir rakip bölgesel güç (Çin) kendi gücünü arttırmak için diğer hegemon gücün hakim olduğu bölgelerde ittifak arayışına girecektir (**hegemon's backyard**). Bu durumda yükselen bir küresel güç, bölgesel hegemon devlet (A.B.D.) tarafından olabildiğince engellenmek veya çevrelenmek istenecektir (**containment**).

A.B.D. ilk önce kendi bölgesinde kendisine bir rakip çıkmaması için askeri yöntemlere başvururken, diğer bölgelerde bir hegemonun ortaya çıkmasını engellemeye çalışmıştır. Birinci Dünya savaşında Almanya'ya karşı itilaf devletlerinin yanında yer almış, İkinci Dünya Savaşı'nda ise kendisine en önemli tehdit olan Japonya'yı engellemek için büyük çaba sarf etmiştir. Savaş sonunda büyük bir rakip devre dışı kalmıştır. Ama A.B.D. buna rağmen Almanya ve Japonya'nın yeniden güçlenmemesi için bütün önlemleri almış, dahası savaştan sonra Japonya ve Almanya'nın tekrardan saldırgan bir kapasite kazanmaması için ayrıca çabalamıştır. Soğuk Savaş'ta ise Sovyetleri zayıflatmak için kaynaklarını seferber etti.

Bu tarihsel örnekler Çin'in gelecek davranışı tahmin etmeye yardımcı olur. Nasıl ki A.B.D. kendi çevresinde askeri olarak kendisi kadar güçlü bir devlet istemiyorsa, aynı şekilde Çin neden askeri olarak korunmasız veya zayıf bir Japonya istemesin? Yani Çin -eğer bu şekilde büyümeye devam ederse- A.B.D.'nin bir zamanlar yaptıklarını yapmaya çalışacaktır. İlk önce kendi bölgesinde hegemon olmaya çalışacak, rakip bir devletin ortaya çıkmasını engelleyecektir. Bu minvalde Çin, ilk olarak Hindistan, Rusya, Güney Kore ve Japonya gibi devletler üzerinde hakim olmaya çalışacaktır. Rakiplerin gücünü kırmak için Asya-Pasifik bölgesinde A.B.D.'nin askeri gücünü kırmaya çalışabilir ve eğer başarırsa bölgedeki devletlerin savunmasız kalmasını sağlayacaktır. Bu anlamda kendisini güvende hissedecektir. Bunun yanında başka bölgelerde, örneğin Afrika'da A.B.D.'nin etkisini kırmaya çalışacaktır.

Ekonomik olarak temel enerji ve petrol sevkiyat yollarını da güvene almak isteyecektir. Bu sebeple, denizlerde hakim olmak, güvenliği sağlamak ve Afrika'da askeri üsler kurmak önem arz eder. Aslında temel ticaret yollarını korumak bir zamanlar (ve hala) A.B.D.'nin ve Birleşik Krallığı'nın yaptığına benzemektedir. Peki bu durum bir savaşa yol açacak mıdır? Hayır açmayacaktır, çünkü Çin'in günümüzde bir savaşa girmesi kendisi için bir intihardır. Fakat iyiden iyiye bir rakip konumuna geldiğinde bunu göze almaması için hiçbir sebep yoktur.

Çin sürekli Konfiçyus kültürüne dayandığını iddia ederek, agresif niyetlerinin olmadığını vurgulamaktadır. Fakat bu şekilde büyümeye devam etmesi kendi bölgesindeki bir çok devleti korkutmaktadır. Güç mücadelesinde bu tarz ahlaki savlar önemsizdir. Çünkü bir devletin güçlenmesi başka devletlerin güçsüzleşmesidir. Bir diğer anlamda **güvenlik ikileminin** etkisi her geçen gün artmaktadır. Çin'in güçlendiği oranda komşu devletler güvenlik kaygılanacaktır. Örneğin bir devlet savunma amaçlı bir silah edindiğinde, komşu devletler bu durumu saldırgan bir niyetin yansıması olarak algılayabilir. Bu durum da komşu devletlerde aynı silahları edinmek isteyebilir. Bir tür güvenlik yarışı başlayabilir.

A.B.D. ise Çin'e karşı savunmacı bir çevreleme (**containment**) politikasına başvurabilir. Çin'in komşu devletleriyle NATO çizgisinde ittifaklar kuracaktır, fakat A.B.D geride durarak esas

sorumluluğu Çin'in çevresindeki devletlere yükleyebilir (**buck-pass**). Bunun yanında su yollarındaki egemenliğini de olabildiğince Çin'e karşı korumak isteyecektir.

Komşu devletler kendisine en büyük tehdit olan Çin'e karşı bir dengeleme politikasına başvuracaktır (balancing). Örneğin, kendi çevresindeki devletleri domine etmek isteyen Çin, Güney Kore veya Japonya için A.B.D.'den çok daha büyük bir tehdittir. **Devletlerin kendilerini en fazla tehdit eden devlete karşı** dengeleme yapacağını varsayarak, Çin'e komşu devletlerin A.B.D. ile ittifak yapacaklarını öngörebiliriz. Sadece A.B.D. ile değil, çevre ülkeler kendi aralarında da güvenlik anlaşmaları yapabilirler, örneğin Hindistan ve Japonya 2008 senesinde bir güvenlik anlaşması imzalamıştır. Buradaki temel dürtü Çin'e karşı bir ittifak oluşturmaktır. A.B.D. ise tabii ki de bu anlamda Hindistan ve Japonya'nın müttefiki durumundadır. Son olarak, çevreleme stratejisi genel olarak savunmacıdır, her ne kadar savaş ihtimali varsa da temel amaç savunmadır.

Peki çevrelemeye karşı alternatif stratejiler ne olabilir? Birincisi önleyici bir savaş olabilir. İkincisi Çin'in ekonomisini zayıflatmaktır, üçüncüsü de Çin'e yakın olan devletlerde rejim değişikliği hedeflemektir (**rollback**). Mearsheimer'a göre bu stratejiler zayıftır. A.B.D. Çin'i ekonomik olarak zayıflatmak olabilir. Fakat ekonomik savaş uzun vadede A.B.D.'nin çıkarına olmayacaktır çünkü ekonomik savaşların maliyeti gerek A.B.D. gerekse de diğer devletler için maliyetlidir. Ayrıca birçok devlet Çin ile ticaret yapma konusunda isteklidir. İkinci olarak, önleyici bir savaşın maliyeti ise çok daha fazladır. Başka devletlerin iç siyasi dengelerine yönelik rejim değişiklikleri soğuk savaş döneminde A.B.D.'ye -Sovyet Birliği'ni çevreleme konusunda- çok az fayda sağlamıştır.

Çok Kutupluluk-İki Kutupluluk

Uzun vadede olasılığı düşük olmasına rağmen, savaş dikkate alınması gereken çok önemli bir unsurdur. Asya'nın görece savaşa daha eğilimli olan coğrafyasının yanında, çok kutupluluk-iki kutupluluk ayrıca önemlidir. Örneğin Soğuk Savaş süresince iki kutuplu bir dünya sistemi vardı. İttifak ve çatışmaların tahmin edilmesi daha kolaydı. Fakat günümüzde Rusya, Japonya ve Hindistan ayrıca büyük güçlerdir. Yani çok kutupluluk daha ağır basmaktadır. Çok kutuplu bir dünyada ya da bölgede devlet davranışını tahmin etmek çok daha zordur, çünkü belirsizlik daha fazladır. Yani bir devletin niyetini ve kapasitesini (saldırgan veya savunmacı) tahmin etmek, hangi şartlarda nasıl davranacağını kestirmek daha zordur. Özellikle devletler arasındaki güç asimetrisi çatışmaları teşvik edici bir etkidir. Çok kutupluluk vardır fakat bu güç dengesi içerisinde hegemon olmaya aday olan bir devlet (Çin) diğer devletlere karşı kolaylıkla güç kullanabilir. Güç dengesizliği bunu teşvik eder. Hegemon olma potansiyeline sahip devletin başka bir devleti rahatsız etme olasılığı daha yüksektir. Soğuk Savaş'ın iki kutupluğu bu anlamda daha barışçıl bir güç dağılımı sunar

Milliyetçilik

Aşırı güvenlik yarışının bir diğer sonucu da milliyetçiliktir. Yani ideoloji neorealist teoride bir değişken olarak kabul edilmiyorsa da, sistemik düzeyde gerilimler farklı devletlerde yaşayan yurttaşları milliyetçilik noktasında daha fazla seferber edebilir. Güvenlik ikilemi, dahası güvenlik yarışını ulusları savaşa doğru -milliyetçilik temelinde- mobilize etme noktasında önemli bir etkidir. Çin'in bu anlamda kimi zaman komünist değerlere karşı bir tutum olarak geleneksel sembol ve değerleri öne çıkarması bu anlamda yorumlanabilir.